

VENDELSÖARNA

Knarrskär
Den trädfräa, kala ön är en perfekt häckningsplats för sjöfågel som till exempel ejder, fiskmås och gråtrut. Vissa år slår sig kentsk tärna ner på ön och bildar en koloni bestående av flera hundra par.

Ustö
Ustö är en höglänt ö med en damm uppe på toppen. Dammen, liksom småvattnen på Vendelsö, är mycket värdefulla. Sötvattnet är barnkammare för såväl insekter som groddjur, vilket i sin tur lockar till sig hungriga fåglar.

Norstö
Körsbärsträd i mängder är Norstöns signum. När de står i blom på våren är det extra ljust att vandra kring på ön. Ön bjuder också på dramatik. ”Norstö vägg”, som ligger på öns norra sida stupar rakt ner i havet.

Kidholmen
På den lilla Kidholmen möts man av ett kargt landskap med hållmarker och klappersten. Öns östra läsa är något mindre karg eftersom jordtäckret är tjockare här.

Brattö
På Brattös västsida finns fantastiska berghällar. På östsidan finns, liksom på övriga öar, en fin sandstrand. För den som ger sig ut på snorkeltur bortom sandbotten väntar klippor med böljande algbälten. Bland tånggruskorna kan du få se krabbor, stensultror och om du har tur blåglyta, en fisk vars vackra färgteckning för tankarna till varmare korallhav.

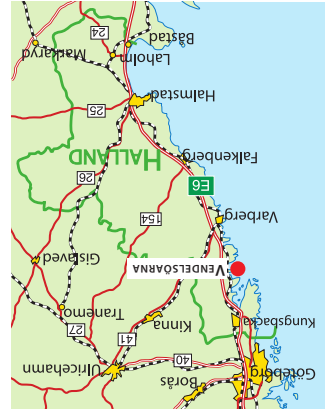
Älmo
Vår och försommar är bråda tider för skärgårdens fåglar. Då flyger de i skytteltrafik från Älmo sund

Folkern har medfinansierats av EU:s Life-fond och Naturvårdsverket i "GRACE-projektet" - Bete och restaurering av skärgårdsöar.
© Produktion: Naturcentrum AB, Stenungsund 2015. Foto miljöer: Länsstyrelsen Halland. Foto kentsk tärna: S. Hage. Foto övriga arter: Naturcentrum AB.
Illustrationer: N. Forshed.

Naturreservatet Vendelsöarna är 1582 ha stort, varav 262 ha är land. Det bildades 2002 och utökades 2015. Syftet med reservatet är att bevara och försärka det kustpräglade odlingslandskapets natur- och kulturvärden, att bevara värdefulla marina grundområden samt att gynna det riktiga friluftslivet. Delar av området ingår i Natura 2000. EU:s nätverk av skyddade områden.

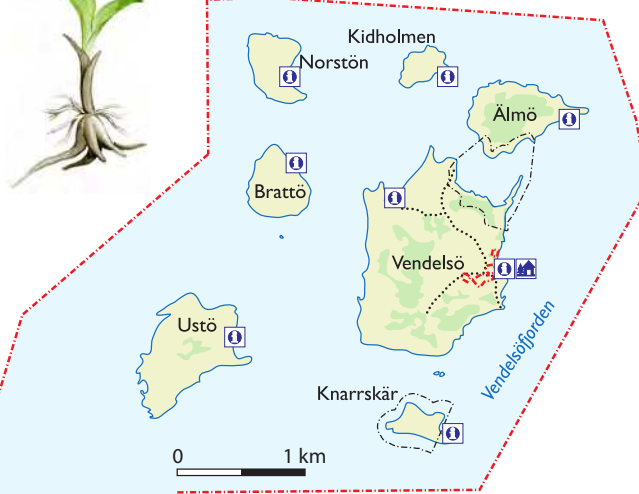
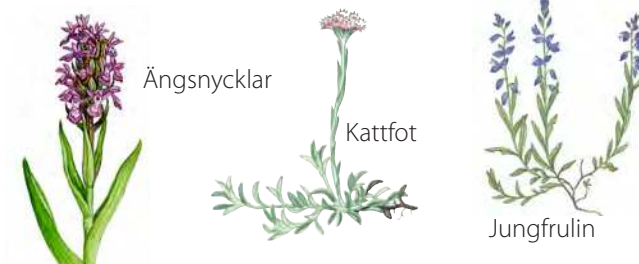
Länsstyrelsen Halland
• tel. 010-224 30 00 • www.lansstyrelsen.se/halland

Välkommen till Vendelsöarna
I naturreservatet Vendelsöarna ingår Vendelsö och sex mindre öar. Merparten av reservatet är marina grundområden med algfäsängar och algklädda klippbottnar. Landmiljöerna karaktäriseras av ett kulturpräglat odlingslandskap med betade ljung- och gräshedar. Såväl ovan som under ytan finns ett rikt växt- och djurliv. Öarna är populära utflyktsmål, särskilt på sommaren då man kan bada på någon av öarnas fina sandstränder, snorkla och paddla. Många inte att besöka södra Vendelsö, här finns ett fantastiskt klippandskap med strandgrottor och rauklickande bildningar!
Hitta hit: Båttransport kan ordnas från fiskeläget Stav- mellan Våröarna och Fril- lesås. Konkatuppgifter för bökning av vandrarhemmet och båttransport finns på Länsstyrelsens webbplats. Forektriter för besökare finns på Länsstyrelsens hemsida samt på skyltar i reservatet.

välfyllda skafferi med musslor, snäckor, små kräftdjur och småfisk till sina häckningsplatser på Älmostränder och bergknallar.

Vendelsö
På Vendelsö breder öppna ljung- och gräshedar ut sig. Här hittar man många växter som trivs i öppna betesmarker; växter som var vanliga förr men som idag för en tynande tillvaro. Kattföt, darrgräs, jungfrulin och orkidén ängsnycklar är bara några exempel. På steniga, väderutsatta stränder är floran en helt annan, med arter som spätistel, strandkvanne och strandbeta. För den som synar de välsmagade strandängarnas mörkgröna matta på nära håll uppenbarar sig blås-klöver, kust- och dvärgarun.

Tänk på att det är tillträdesförbud kring Älmo sund och västra delen av Knarrskär under perioden 1 april- 31 juli.

Bränning av röjda buskar är en del av det restaureringsarbete som pågår inom EU-projektet GRACE 2010-2015.

2010 startade det EU-finansierade projektet GRACE (Grazing and Restoration of Archipelago and Coastal Environments). Det är ett samarbetsprojekt mellan Länsstyrelserna i Västra Götaland, Halland, Blekinge och Stockholm. Syftet med projektet har varit att restaurera igenväxta betesmarker på svårillgängliga platser, som öar. I Hallands län har drygt 90 hektar röjts fram till att projektet avslutades 2015. Förutom Vendelsöarna har röjning utförts på Vindö, Brokö och Kalvö i Kungsbäckafjorden, Balgo samt Öckerö och Mönster utanför Onsala. På Mönster, Öckerö, Brokö och Vindö har även naturvårdsbrännningar utförts.

Igenväxning – ett hot mot mångfald
Bete, bränning och vedtåkt har i hundratals år präglat det halländska kustlandskapet. Men de öppna kusthedarna som fört var en vanlig syn har på senare år växt igen. Orsakerna har varit flera. Behovet av ved och ljung för uppvärmning och matlagning minskade, jordbruket rationaliserades och kvävenedfall från luften orsakat av människans ökade. Igenväxningen har trängt undan många av de öppna landskapets djur och växter som blivit alltmer sällsynta.

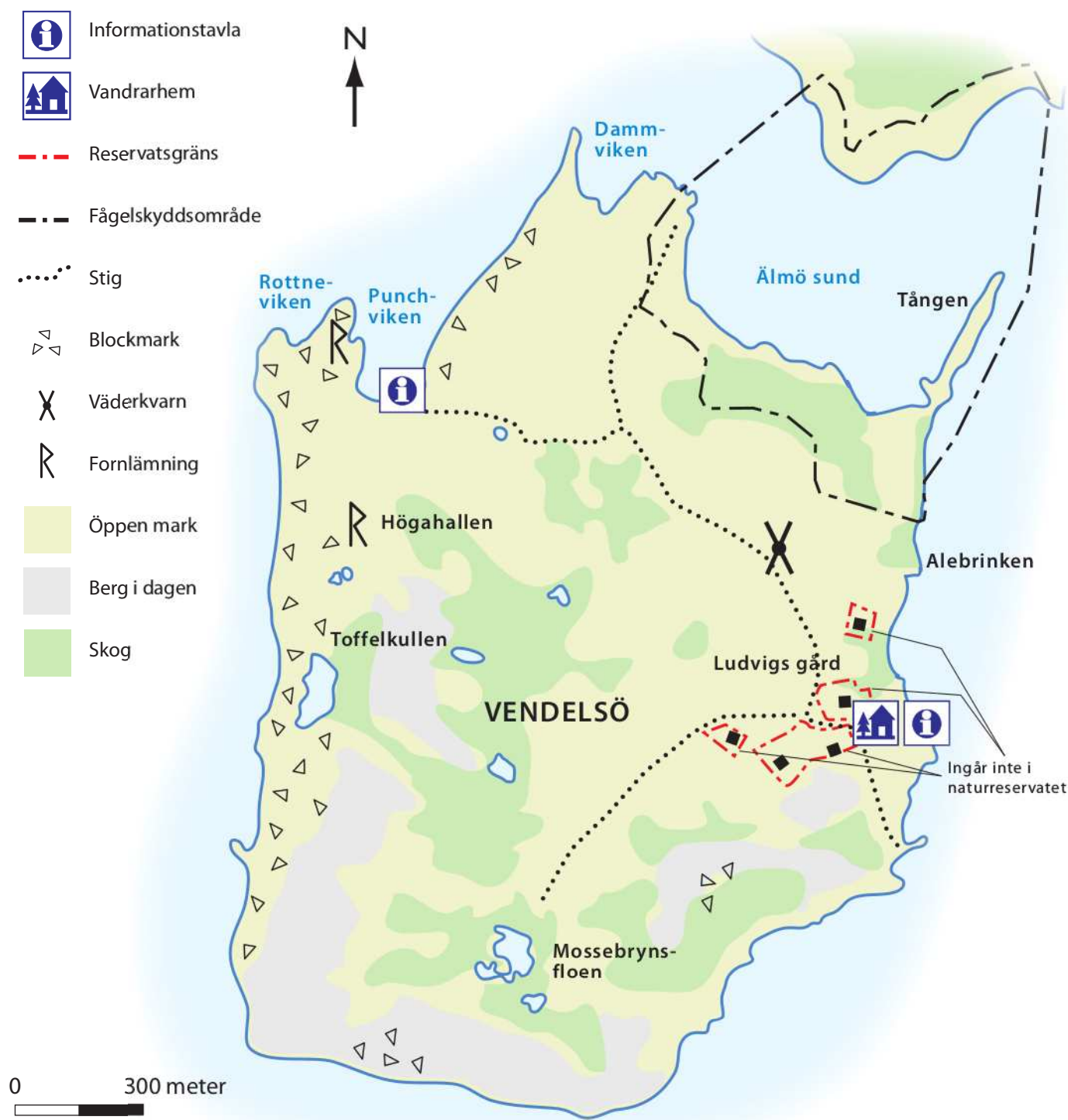
Kulturlandskap
Reservatets öar är gamla utmarker. De vidsträckta kusthedarna har uppkommit genom århundraden av hårt bete i kombination med öbornas insamling av ved och ljung för bränsle och snickerier. Nyttjandet har gett upphov till en omväxlande natur med ett rikt växt- och djurliv.

Hotad hed
Ljungrika marker som betats i generationer kallas för ljunghedar. Ljungheden är en av Europas mest hotade naturtyper. För att inte växa igen måste den skötas, bland annat genom bränning. Bränning av ljunghedar är en tradition med flera tusen år på nacken. Genom att bränna lagom stora ytor varje år skapades en mosaik av ljung av olika ålder och fläckar med örter och gräs. På så vis fick djuren bete året om. På sommaren betades späd ljung och örter och på vintern gammal ljung, sly och buskar.

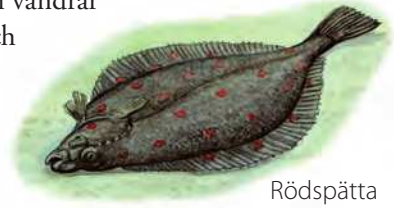

Ljunghedsbränning ger smakligt bete till kor och andra. Branden innebär också att näringsämnen frigörs och att mossor och gammal ljung försvinner. När jorden blottas ges tillfälle för nya frön att gro. Skalbaggar, steklar och andra insekter gynnas av att det skapas fläckar med blottad mineraljord. Om det finns gott om insekter så gynnas även fågellivet.

Under ytan

I vattnen utanför Vendelsöarna finns olika typer av marina miljöer: ålgräsängar, öppna ler- och sandbottnar och tångklädda klippor. Bland svajande ålgräs och tång söker småfisk skydd under sin uppväxt. Även större fisk söker sig hit för att förse sig av smörgäsbordet av mat. Räkor, krabbor, havsborstmaskar, snäckor, musslor, orm- och sjöstjärnor och sjöborrar är bara några exempel på det rika djurlivet under ytan. De grunda mjukbottenarna är värdefulla för plattfisk. Som små yngel simmar de omkring fritt i vattnet och ser då ut som andra fiskar, med spolformad kropp. Men så sker en makalös omvandling. Fisken vänder sig på sidan, kroppen plattas ut och ögat som hamnar på undersidan vandrar över till ovasidan. Och så börjar plattfisken sitt bottenlevande liv!

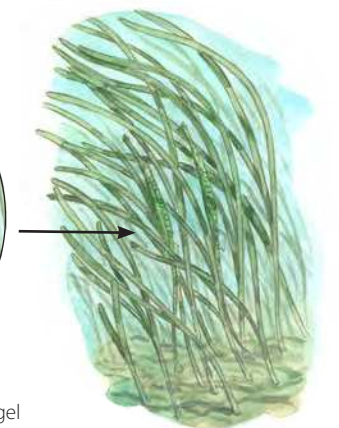
Rödspätta

Blåmussla

Tångsnälla

Ålgräs

Ålgräsängar erbjuder skydd för fiskyngel och små fiskar. Bland ålgräsplantorna gömmer sig till exempel välkamouflerade fiskar som tångsnällor.

Större strandpipare

Rikt fågelliv

Betade strandängar och marina grundområden är mycket värdefulla för fåglar. På strandängen på norra Vendelsö häckar olika vadare som rödbena, strandkata och större strandpipare. Ängarnas kortsnaggade vegetation är lätt för vadarungarna att ta sig fram på. I sundet dyker ejdrar och andra i jakt på favoritfödan blåmusslor. Sina ägg lägger de i väl kamouflerade, mjuka dunbon.

Hem för småkryp

Solbelysta, blomrika sandmarker är mycket värdefulla naturmiljöer. Här lever värmeälskande småkryp som solitära bin, skalbaggar och rovsteklar. I sanden gräver de gångar att lägga ägg i eller för att sitta och lurpassa i. Från blommorna hämtar de pollen och nektar, både till sig själva och sina larver. På Vendelsö finns sandiga gamla åkrar som idag betas. Djurens klövtramp rör om i marken så att det skapas sandblottor till glädje för de grävande sanddjuren.

Grön sandjägare är ett effektivt rovdjur. På långa, kvicka ben och med hastiga flygningar jagar den fram över sanden i jakt på småkryp.

Värdefulla våtmarker

På öarna i reservatet finns rikligt med våtmarker, allt från större dammar till fuktsvackor som torkar ut på sommaren. Våtmarkerna har stor betydelse för djurlivet på öarna då de ger tillgång till sötvatten. De är till exempel viktiga som lek- och kläckningsplatser för trollsländor och grodor. I de fuktiga markerna växer också sällsynta växter, som det hotade klotgräset.

Våtmark med öppen vattenspegel omgiven av sankmark.

Vanlig padda

Fyrfläckad trollslända

Spärrkroniga ekar

På sydöstra Vendelsö står flera äldre ekar. Trädens vida kronor vittnar om att de i sin ungdom stod i ett mer öppet landskap jämfört med idag. På sikt ska ekarna röjas fram, så att de kan fortsätta att breda ut sitt lövverk. En stor ek som växer fritt kan bli hem för många invånare. När trädet blir äldre och grövre kommer fler och fler hyresgäster att trivas. Många sällsynta gäster flyttar in först när träden är mer än 250–300 år.

Cuestalandskap

Cuestalandskap

På södra Vendelsö finns ett märkligt stenlandskap. Gnejsen har vittrat så att det bildats trappstegsformade bankar ner mot havet, ett så kallat cuestalandskap. Nere vid stranden påminner klipporna om Gotlands och Ölands raukar. Här finns också en strandgrotta som mejslats ut av havet.

Bebodd sedan länge

Människor har levt och verkat på Vendelsö i mer än två tusen år. Här finns rösen från bronsåldern och tomtningar (enka husgrunder) från sillfiskeperioden. Under 1700- och 1800-talen övergick invånarna successivt från att livnära sig på sjöfart och fiske till att bruka jorden, vilket de många stengårdsgårdarna och kvarnen vittnar om.

Kvarnen på Vendelsö